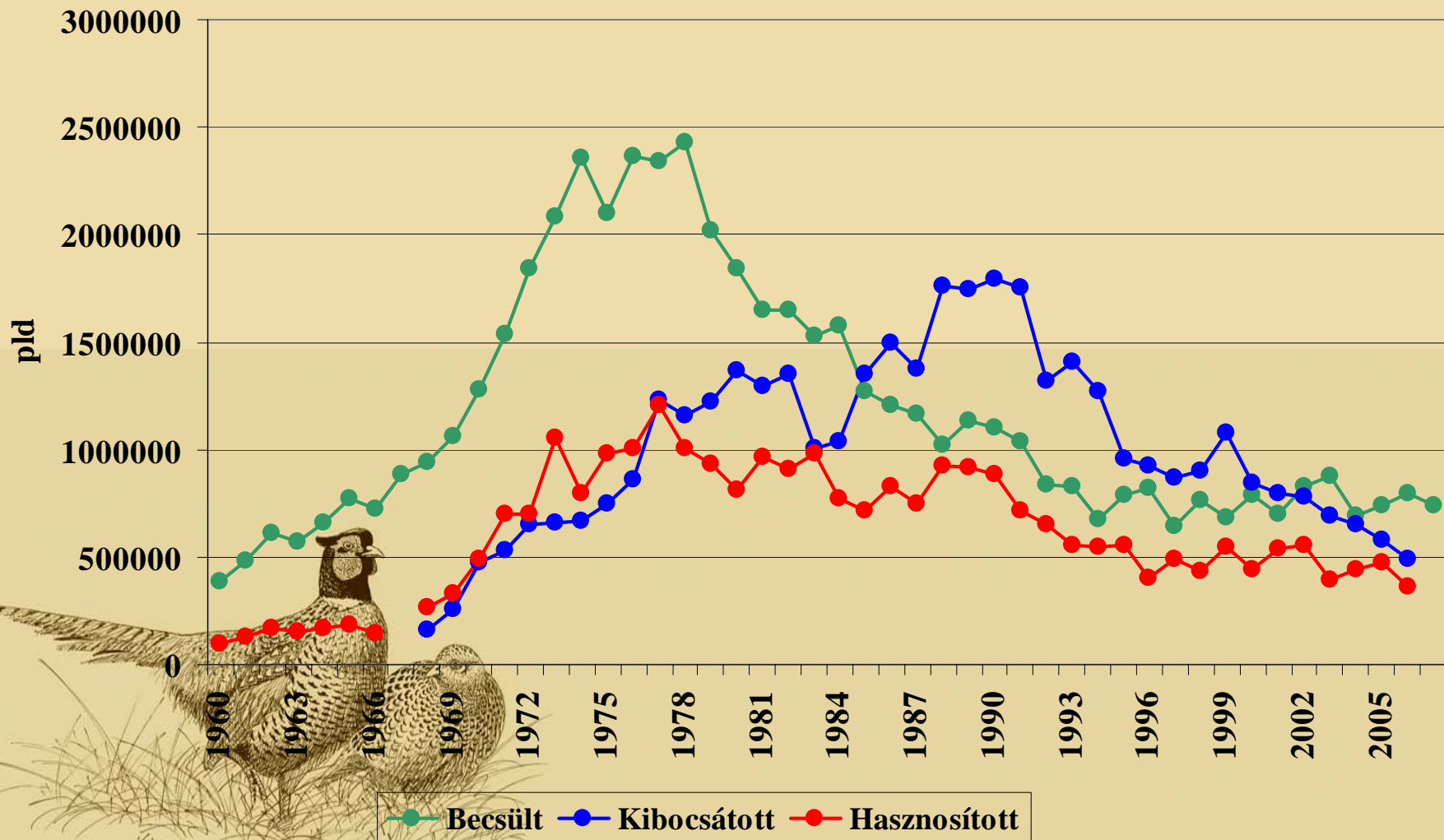

INTEGRÁLT FÁCÁN GAZDÁLKODÁS

Prof. Dr. Faragó Sándor

Fácán, 1960-2007

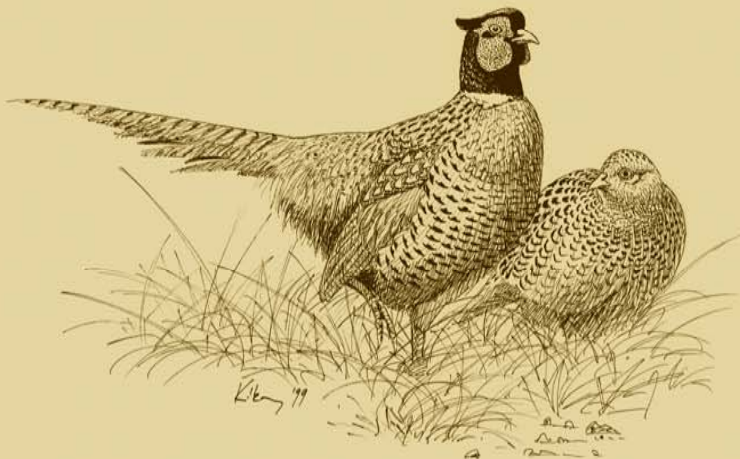
A FÁCÁNGAZDÁLKODÁS ELSŐ ÉRTÉKELÉSE TÓTH (1983)

- a **helytelen tenyésztési gyakorlat** állategészségügyi szempontból veszélyezteti a szabadterületi állományt
- az **élőhelyromlást nem kellően ellensúlyozták** szabadterületi gazdálkodással, e tevékenység elmaradt a fejlődésben, a vadászterületek fogadókészsége nem megfelelő
- a tömeges kibocsátás mellett **másodrangúan kezelték a természetes törzsállományt**
- a **ragadozóállomány nagysága** a táplálékforrás növekedése és a fokozott védelem miatt **megnőtt**
- kedvezőtlenül hatott a fácángazdálkodásra, hogy az apróvadas jellegű területeken **növekedett a vaddisznó állomány**
 - a **kis létszámú kibocsátások** kedvezőtlen hasznosítási arányt eredményeztek, a **kis sűrűségű populációk** hozama alacsony és ezért terítéke is csökkent, ami a tyúkállomány kíméletét indokoltá teszi.
 - az intenzív, túltelített területeken **a természetes szaporulat csökkent**, ami a tyúk vadászatát indokolta.

A FÁCÁNGAZDÁLKODÁS MEGÚJÍTÁSÁRA VONATKOZÓ ELSŐ JAVASLAT TÓTH (1983)

- minden vadászterületen **üzemtervi feladatként**, rövid lejáratú programok keretei között kell megvalósítani az **élőhely fejlesztést**
- a fácángazdálkodás alapja a jövőben is **a vadontenyésző állomány legyen**, ennek szükséges alárendelni a tenyésztési technológiákat, előtérbe helyezve az **extenzív és félintenzív módszereket**
- felül kell vizsgálni és **évente értékelni kell a védett ragadozók státusát, szelektív gyérítési eljárásokat kell kidolgozni**
- az indokolatlanul elszaporodott **vaddisznóállományt üzemtervi szinten csökkenteni kell**
- **új gazdálkodási integrációs formák kialakítása** szükséges
 - a **kutatás dolgozzon ki** élőhely és gazdálkodási modelleket, fejlesszen ki a vadászterületek populációinak elemzésére, a hasznosítás mértékére és a technológiák kapcsolatára vonatkozó módszereket
 - a kutatási eredményeket mielőbb **alkalmazni kell a gyakorlatban**

A FÁCÁNGAZDÁLKODÁS MÁSODIK ÉRTÉKELÉSE NAGY (1993)

- az **élőhely degradációja** gyorsabban ment végbe mint a vadgazdálkodás biológiai és műszaki intézkedései
- **elhanyagoltá vált a vadászható dúvadfajok gyérítése**. A vadászterületek 80 %-án nem korlátozzák a ragadozókat. Nőtt a kóbor kutyák és macskák száma.
- a **nagyvadfajok térnyerése** az apróvad számára hátrányos volt
- a **vaddisznó állománya 20 év alatt a négyszeresére növekedett**
- **nőtt a zavaró és pusztító tényezők** száma, mint pl. a juhászat, lúdtartás
- elburjánzott az **orvvadászat**
- a vadgazdák **elhanyagolták a természetes állomány védelmét**

- helytelen és szakszerűtlen volt a hasznosítás **megengedhetetlen mértékben lőtték a tyúkot** a kibocsátott és természetes állomány részekből egyaránt mindenki tudja, hogy a fácánállomány csökkenése akkor következett be, amikor általánossá vált a tyúklövés.

A FÁCÁNGAZDÁLKODÁS MÁSODIK ÉRTÉKELÉSE NAGY (1993)

- a fácánállományokban **40 % vad : 60 % telepített** részarány lenne szükséges, azaz a vad fácánállományt kell dúsítani a kibocsátásokkal, kihasználva annak megkötő képességét, ezzel szemben **jelenleg 20 % körüli a vad fácán aránya a populációkban, ami elégtelen.**
- **helytelen a fácánvadászat gyakorlata - módszere és száma.**
- **nem igazolható a genetikai leromlás teória és a fácánállomány csökkenése közti összefüggés**

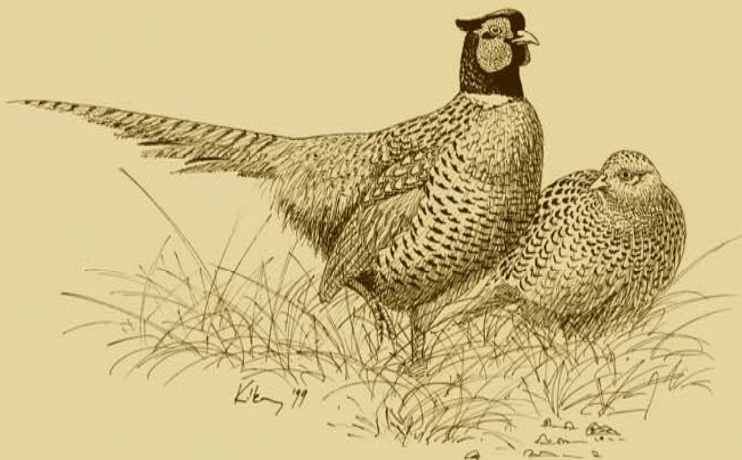
A FÁCÁNÁLLOMÁNY HAZAI DEGRADÁCIÓJA FŐKÉNT SZAKMAI ÉS EMBERI TÉNYEZŐKRE VEZETHETŐ VISSZA. AZ EDDIGI EREDMÉNYTELENSÉGEN CSAK ÚJ SZEMLÉLETŰ FÁCÁNGAZDÁLKODÁSSAL LEHET ÚRRÁ LENNI.

A FÁCÁNGAZDÁLKODÁS MEGÚJÍTÁSÁRA VONATKOZÓ ÚJABB JAVASLAT NAGY (1993)

- az **élőhelyek átalakulása** a fácántenyésztés szempontjából előnyös lehet
- a mezőgazdasági **termesztésből kivont területek** új földhasznosítása során a vadgazdálkodás pozíciói, így a fácángazdálkodás helyzete is javulhat
- **új szemléletű, az élőhelyekhez igazodó fácángazdálkodást kell kialakítani, amelyet az elsődleges művelőkhöz (mező- és erdőgazdálkodás) kell igazítani**
- üzemtervi előírások tegyék lehetővé, hogy a **fácángazdálkodásra alkalmas területek rendeltetésszerűen kerüljenek** hasznosításra
- **országos dúvadgyérítési programot kell kidolgozni**, feltételeit megteremteni és végrehajtását érvényesíteni

• törekedni kell a **nagyvad visszaszorítására az erdőbe** és létszámának csökkentésére ezzel csökkenne a konkurencia és a vaddisznó fácánzsákmányolása

A FÁCÁNGAZDÁLKODÁS MEGÚJÍTÁSÁRA VONATKOZÓ ÚJABB JAVASLAT NAGY (1993)

- **növelni kell a természetes törzsállományt**, ehhez a tenyésztést is igénybe kell venni
- kívánatos az évi terítékben a **40:60 %-os vad : telepített fácán részarány (jelenleg 10 : 90 %)**
- a hasznosítás során **meg kell tiltani a tyúkok lövését**, ha a természetes fácán aránya alacsonyabb a kívántnál. Ha a törzsállomány és a telepített mennyiség aránya 50:50 %, akkor ne lehessen tyúkot lőni, ha 33 : 66 % az arány 15 %, ha 25:75 % az arány 45 %-nyi tyúk hasznosítható.
- **csökkenteni kell a vadászatok számát**, ki kell jelölni a vadászterület 5 %-át vadkamrának
- megfontolandó a **vadász-szezon egy hónapos csökkentése** (január)

A CIC APRÓVADBIZOTTSÁGÁNAK ÁLLÁSFOGLALÁSAI FÁCÁN

AZ ÁLLOMÁNYCSÖKKENÉS LEGFONTOSABB OKAI

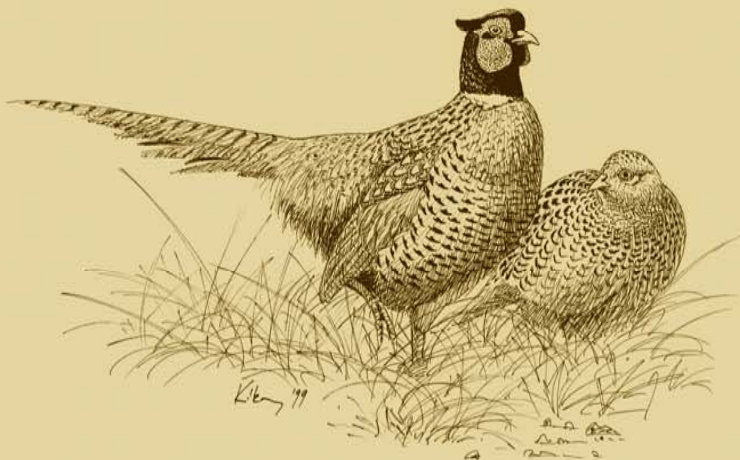
- Róka
- Egyéb dúvadfajok (pl. Közép-Európában a nyest, a héja és a varjúfélék)
- Faji sajátosságokkal nem bíró, nem adaptálódott (volierekben nevelt) egyedek kibocsátása
- Táblaszegélyek, csenderesek, búvóhelyek hiánya
- Téli időszakban takarás- és táplálékhiány

AZ ÚJ SZEMLÉLETŰ FÁCÁNGAZDÁLKODÁS ALAPELVEI 1. FARAGÓ (1999)

(A) ALAPFELTÉTELEK

- Mivel a hazai fácánállomány mai helyzete nem vezethető vissza egyetlen okra, ezért az állomány **rehabilitációja is különböző vadgazdálkodási beavatkozások kombinációit** tételezi fel.
- A jelenlegi politikai és gazdasági feltételrendszerben a **hatósági (állami) beavatkozás lehetőségei igen korlátozottak.**
- Ezen a szűk mozgástéren belül a **támogatások leghatékonyabb módjait** és a **tiltások szükséges mértékét** kell megtalálni.

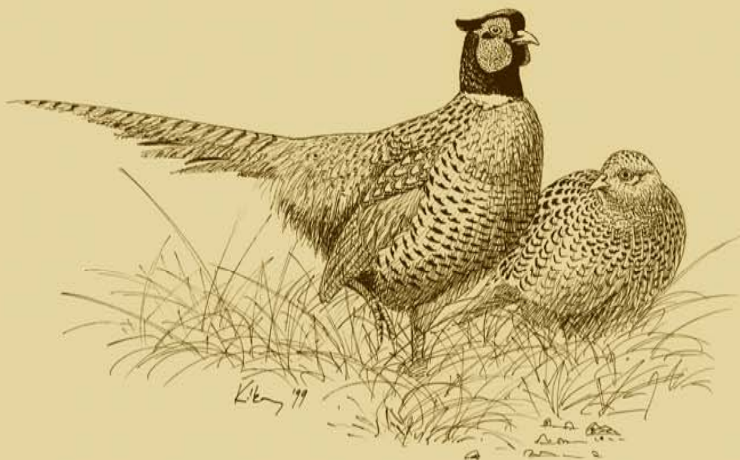
A **TÁMOGATÁSOK** körét meghatározza a cél, azaz

- Az életképes **természetes állományok** kialakítását kell, hogy elősegítsék.
- **Hosszú távon pozitív hatású feltételek** kialakulását biztosítsák.

AZ ÚJ SZEMLÉLETŰ FÁCÁNGAZDÁLKODÁS ALAPELVEI 2. FARAGÓ (1999)

(B) MEGÁLLAPÍTÁSOK

- Önmagában** a fácántenyésztés, mint tevékenység támogatása **nem célszerű**.
- A fácántenyésztésnek nem az állattartási értelemben vett siker-telensége, hanem a kibocsátott fácánok természetes viszonyok közötti gyenge életképessége (életképtelensége) a problémája.**
- A fácán-gazdálkodás **támogatott körébe** csak azokat a tenyésztési módszereket célszerű mérlegelés után bevonni, amelyekről objektív vizsgálati eredmények alapján megállapítható, hogy megfelelő technológiai fegyelem mellett a **kibocsátott fácánok a szabadterületi állomány fennmaradásához is hozzájárulnak.**

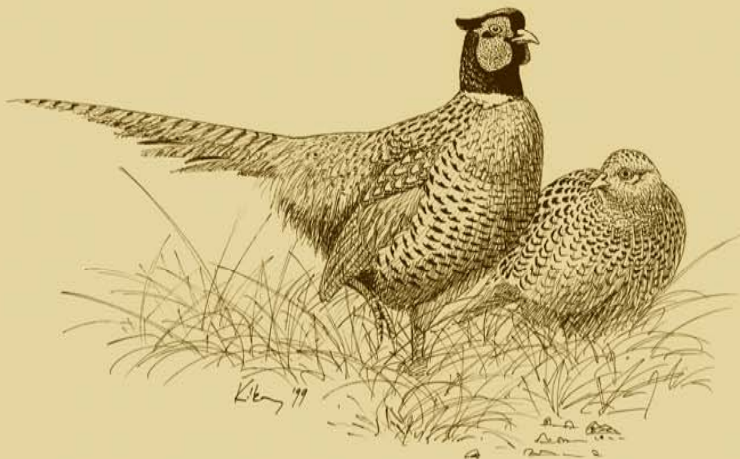

- Vitatott** a tenyésztésből származó fácánok „**vadászfácán**” jellege, a tenyésztelepeken tartott állományok **genetikai degradációjának** kérdése. Ezek a vélemények a pillanatnyilag rendelkezésre álló hasonló külföldi vizsgálatok alapján **eltúlzottnak tűnnek.**

AZ ÚJ SZEMLÉLETŰ FÁCÁNGAZDÁLKODÁS ALAPELVEI 2. FARAGÓ (1999)

Nem vitatható, hogy:

- A telepeken tartott törzsállományok eredete, jellege és homogenitása, valamint „vadászati értéke” nem ismert.
- Az országban valószínűleg **nincs tudatos tenyésztési programmal rendelkező telep.**
- A fácántenyésztés technológiája automatikusan a **technológia-tűrő egyedeket szelektálja**, amelyeknek természetes viszonyok közötti **életben maradási képessége alacsonyabb lehet.**
- A **törzstelepek nem a vadászati szempontból értékesebb fácán előállításában, hanem saját végtermékük** – elsősorban a napos csibe eladása – **maximalizálásában érdekeltek.**

AZ ÚJ SZEMLÉLETŰ FÁCÁNGAZDÁLKODÁS ALAPELVEI 3. FARAGÓ (1999)

(C)KÖVETKEZTETÉSEK

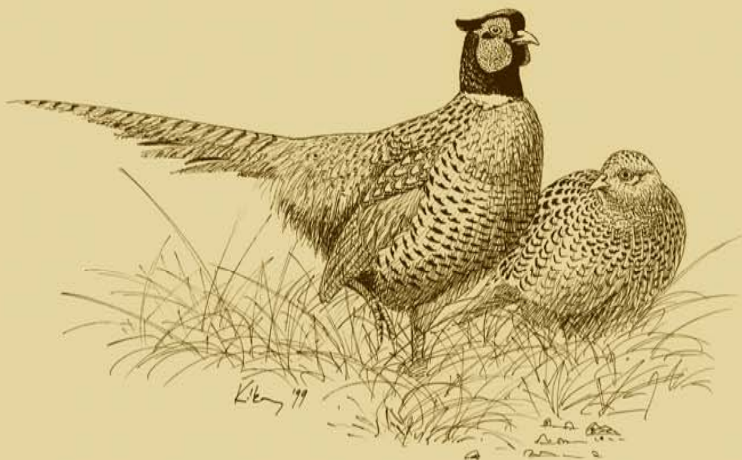
1. Az állomány szempontjából **hosszú távon pozitív hatás az élőhely javításától és a megfelelő (tartamos) ragadozó-gazdálkodástól várható.** Ezért a **támogatási rendszeren belül elsőbbséget kell kapnia az élőhelyfejlesztésnek,** amennyiben az **megfelelő szakmai terveken és gazdasági háttéren alapul** (pl. a föld-terület tartamos bérlete).
2. **A támogatásokat** nem célszerű a tevékenységek csupán egyikére (tenyésztés/élőhely) adni, hanem **kombinált támogatás formájában.** Azokat a pályázatokat célszerű **előnyben részesíteni, amelyek a tenyésztés/kibocsátás-technológia és az élőhelygazdálkodás (élőhelyfejlesztés + ragadozó-gazdálkodás) párhuzamos javítását biztosítják.**

AZ ÚJ SZEMLELETŰ FÁCÁNGAZDÁLKODÁS ALAPELVEI 3. FARAGÓ (1999)

(C)KÖVETKEZTETÉSEK

1. Annak érdekében, hogy a fácángazdálkodás preferált módszerei világosan láthatók legyenek, egyértelműen meg kell határozni, melyek azok a módszerek, amelyek támogatást nem kapnak (pl. ketreces fácántojatás, broiler-fácán előállítás, vadászat előtti közvetlen kihelyezés).
2. Mivel a kibocsátott fácánok **alacsony megtérülése** és az emiatti **túlhasznosítás valószínűleg az egyik legfontosabb tényező**, ezért a támogatások rendszerében a tenyésztéssel kapcsolatos támogatásokat célszerű lenne **a megtérülési mutatókhoz is kötni.**

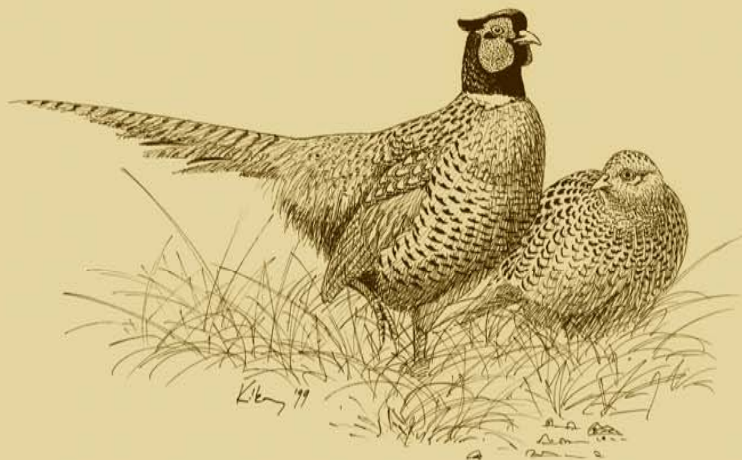

**!!!!!!! MINDENFAJTA ÁLLAMI
BEAVATKOZÁSNAK (TÁMOGATÁSNAK)
EGYÉRTELMŰEN A VAD FÁCÁN
VÉDELME T KELL A TENYÉSZTETTEL
SZEMBEN SZOLGÁLNI.**

A FÁCÁNÁLLOMÁNY CSÖKKENÉSÉT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK FARAGÓ (1999)

Az állomány csökkenésében fontossági sorrend nélkül összefoglalva a következő tényezők játszottak szerepet:

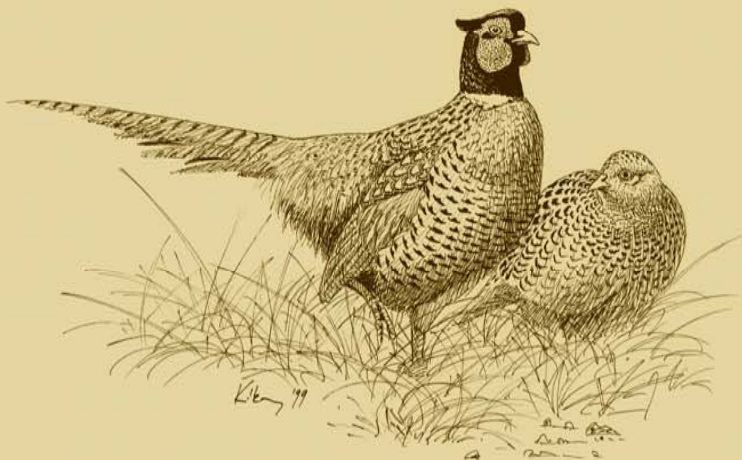
- A fácán számára megfelelő élőhelyek fenntartásának és létesítésének elhanyagolása
- A ragadozó állományok nem megfelelő kezelése, ill. a ragadozók elszaporodása. A vaddisznó terjeszkedése.
- Az utóbbi 4 év rendkívül kedvezőtlen hatású téli és tavaszi-nyári időjárási körülményei, és a folyamányaként fellépő belvizek és árvizek
- Hagyományos fácángazdálkodási módszerek felhagyása vagy visszaszorulása (fészekmentés, területrészek vadászati pihentetése).

- Az iparszerű fácántenyésztésből származó fácánok kibocsátása és ezeknek a szabad területen élő állományra gyakorolt közvetlen és közvetett hatásai (a szabad területei állomány felhígulása, a tyúk vadászat következményei, a ragadozóknak a kibocsátás hatására való feldúsulása).
- A vadgazdálkodói érdekek változása.

AZ ÚJ SZEMLELETŰ FÁCÁNGAZDÁLKODÁS ISMÉRVEI FARAGÓ (1999)

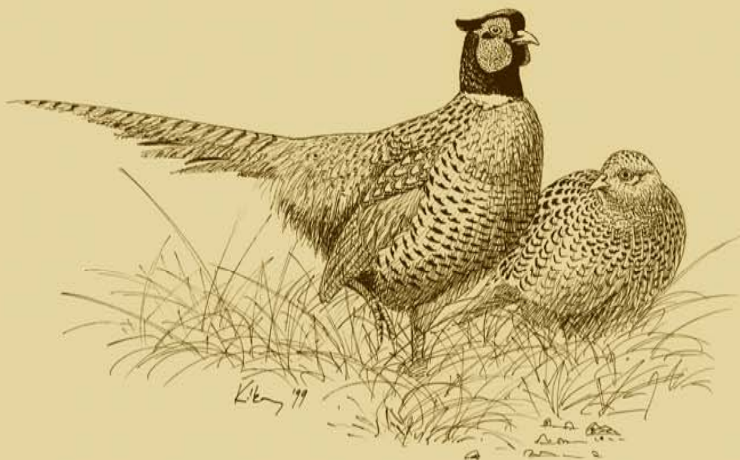
- a fácángazdálkodás **alapja a jövőben a vadontenyésző állomány legyen**, ennek szükséges alárendelni a tenyésztési technológiákat, előtérbe helyezve az extenzív és félintenzív módszereket
- a fácángazdálkodásnak elsődleges **alapja az élőhely-gazdálkodás**, amely magában foglalja az **élőhely fejlesztését és a ragadozó/dúvad fajokkal történő gazdálkodást** is
- a mezőgazdasági természetből kivont területek **új földhasznosítása** során a fácángazdálkodás számára kínáló új lehetőségeket ki kell használni
- **felül kell vizsgálni, és folyamatosan értékelni kell a védett ragadozók státusát**, szelektív gyérítési eljárásokat kell kidolgozni
 - **országos ragadozó/dúvad gazdálkodási programot kell kidolgozni**, annak feltételeit meg kell teremteni, és végrehajtását ellenőrizni kell (különös tekintettel a róka immunizációs program okozta veszteségek ellensúlyozására)

AZ ÚJ SZEMLÉLETŰ FÁCÁNGAZDÁLKODÁS ISMÉRVEI FARAGÓ (1999)

- **kíméleti területeket, vadkamrákat kell kialakítani** a vadászterületek 5-10 %-án
- az apróvadas (főként alföldi) területeken indokolatlanul elszaporodott **vaddisznóállomány** nagyságánál **a minimálisan eltartandó egyedszámot kell érvényesíteni**
- a kibocsátott fácánok csak olyan telepekről kerülhetnek a vad populációkba, amelyek a hatóság által ellenőrzöttek a megalkotandó „tenyésztési kódex” alapján működnek
- a **hasznosításkor is a természetszerűségre kell törekedni**, csökkenteni kell a vadászatok számát egy-egy területen

• az állami támogatások odaítélése során a fenti elvek megvalósulása érvényesüljön, különös tekintettel a **kombinált támogatásokra** és a tenyésztési támogatás során a **megtérülési mutatók figyelembe vételére**

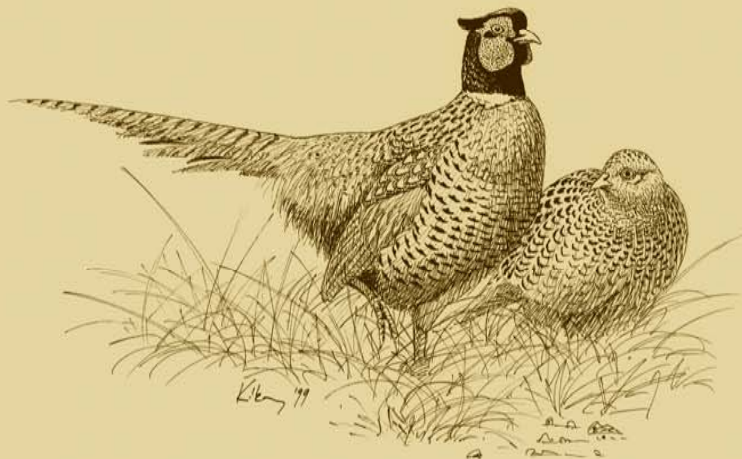
A FÁCÁN ÉLŐHELY-GAZDÁLKODÁS CÉLJA

Természetes élőhelyek védelme és fejlesztése

- A vad populáció és a szaporulata erősítése érdekében
- A vad- és kibocsátott egyedek számára búvó- és táplálkozóhelyek biztosítása érdekében
- A vad (kivadult) fácánoknak a vadászterületen való egyenletes eloszlása érdekében

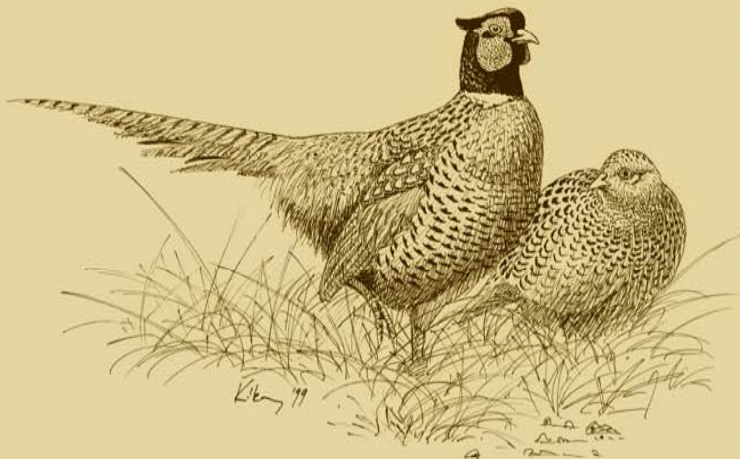
Kibocsátóhelyek, vadászerdők létesítése

- A kibocsátott csibéknek és a kifejlett madaraknak a vadászatiig történő egybentartása
- A vadászat hatékony lebonyolításának lehetővé tétele
- A táplálékhiány kiküszöbölése
- A búvóhely, és a dúvadfajok elleni védelem biztosítása
- A vadászat után visszamaradó állomány adaptálódásának, elvadulásának elősegítése
- A gazdaságos tenyésztés (hasznosítási ráta) biztosítása

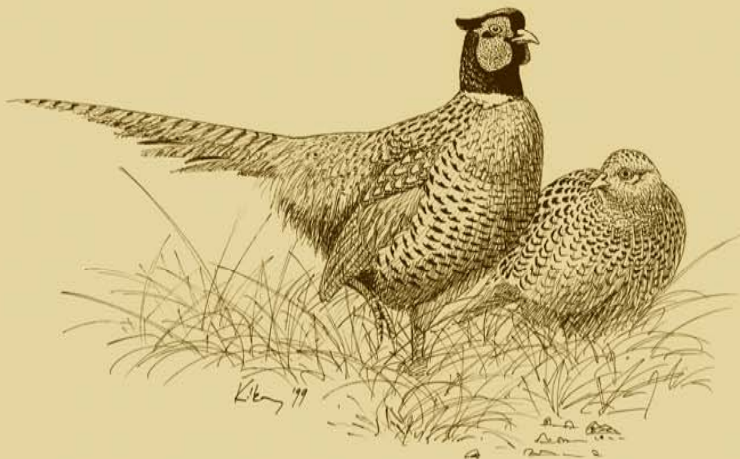
A FÁCÁNTENYÉSZTÉS ELSŐ ÉRTÉKELÉSE TÓTH (1983)

- a fácánállomány **biológiai alapjai** lehetővé teszik a céloknak megfelelő tenyésztő munkát, az alfajok jegyeit hordozó, vagy vegyes populációk fenntartását
- a törzsállomány **nagyobb tojástermelést** és kibocsátást tenne lehetővé
- a **kis törzstelepeken** változó hatékonysággal, a biológiai ellenőrzés korlátozott lehetőségével folyik a munka, **nincs tudatos szelekció**, hiányoznak az ellenőrzött törzsállomány termelési feltételei
- a fácánnevelésben - arányaiban helyesen -, a **félintenzív módszerek vannak túlsúlyban**

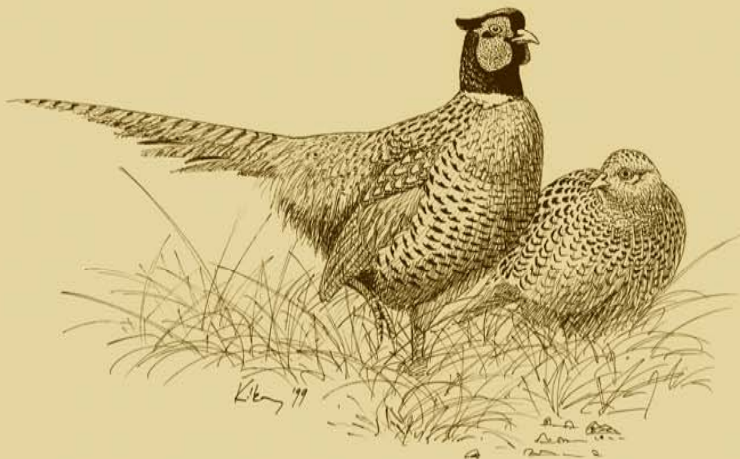
A FÁCÁNTENYÉSZTÉS ELSŐ ÉRTÉKELÉSE TÓTH (1983) (II.)

- a **környezeti változásokat** a tudományosan megalapozott **tenyésztési technológiák nem követték** a kívánt mértékben
- általános hiba mind az elő, mind a középnevelés során **a technológiai fegyelem hiánya**
- az állategészségügyi vizsgálatok mind **a "csibeszabvány"**, mind a **takarmányozási-tartástechnológia** vonatkozásában hiányosságokat tártak fel
- a fácántenyésztés szervezését és irányítását szakmailag felkészült szakemberekre kell bízni
- **nincs érdekeltség** és összhang a csibék előállítására során
- **nincs piaci alapja** a tenyésztői és értékesítési munkának

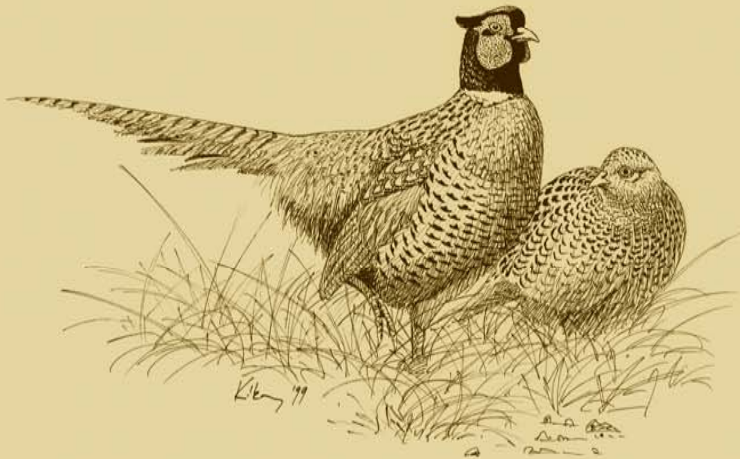
A FÁCÁNTENYÉSZTÉS MEGÚJÍTÁSÁRA VONATKOZÓ ELSŐ JAVASLAT TÓTH (1983)

- **minősíteni kell a törzstelepeket** és ki kell jelölni a **törzsanyag előállító telepeket**
- nagyobb hangsúlyt kapjon az **állategészségügyi fegyelem** a takarmányozás és a csibék gyógyszeres kezelése során
- növelni kell a **tenyésztés szakmai színvonalát**, különösen az alap és középfokú oktatásban
- a tenyésztés pénzügyi támogatása az **élőhely javításra ösztönözzön**
- a kutatás találjon válaszokat a felmerülő tenyésztési problémákra, úgymint : a szelekcióra, a tenyésztési-kibocsátási optimumokra, a hasznosítás mértéke és a technológiák kapcsolatára
- a kutatási eredményeket mielőbb alkalmazni kell a gyakorlatban

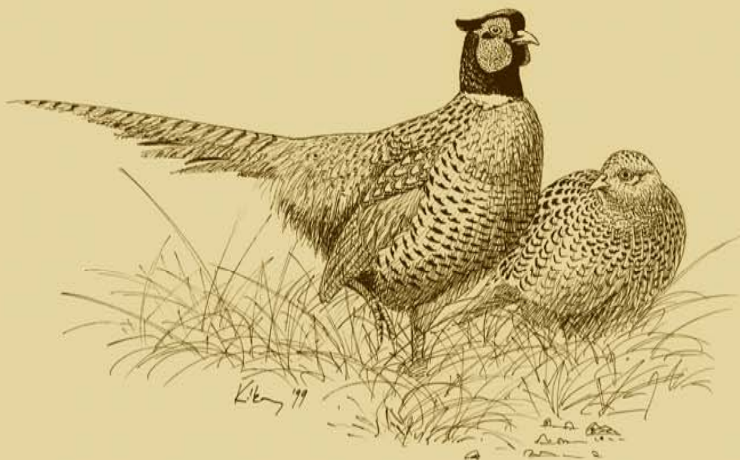
A FÁCÁNTENYÉSZTÉS MÁSODIK ÉRTÉKELÉSE NAGY (1993)

- a fácán **állategészségügyi helyzete romlott**, a nagyüzemi bázistelepeken a túltartás miatt kumulálódtak a különböző betegségek, napjainkban **tízszer (!) annyi betegség fordul elő**, mint korábban
- **bizonytalan és megromlott egészségügyi állapotú törzsanyagból származó szaporulat kerül ki évről-évre a vadászterületekre, amely fertőzi a kinti állományt**
- áttekinthetetlené tette az egészségügyi helyzetet **az ellenőrzés nélküli fácáncsibe import**
- **a tenyésztés 80 %-a 6 megyére korlátozódik** (Békés, Jász-Nagykún-Szolnok, Hajdú-Bihar, Csongrád, Szabolcs-Szatmár-Bereg és Pest)
 - **romlott a fácántenyésztés ökonómiai helyzete**
 - az elmúlt évtizedben a fácántenyésztés területén **érdemi műszaki fejlesztés nem történt**
 - a fácántenyésztést a leépülés és elhanyagoltság állapota jellemzi
 - **A 10 évvel korábbi elképzelésekből alig valósult meg valami.**

A FÁCÁNTENYÉSZTÉS MEGÚJÍTÁSÁRA VONATKOZÓ ÚJABB JAVASLAT NAGY (1993)

- a fácántenyésztésben meg kell teremteni a **többarcú szervezeti formát** és a **privatizáció lehetőségeit** ki kell használni
- jogszabályok tegyék lehetővé a **fácántenyésztés támogatását és hatékony felügyeletét**
- **törzstelepeket kell kijelölni**, ahonnan genetikailag és egészségügyileg ellenőrzött törzsanyaggal kötelezően ellátnák a többi telepet
- **szigorítani kell a vakcinázást**, kötelező mentesítést előírva ***Mycoplasma* és *baromfi kolera*** ellen is
- az oktatást és kutatást a megfelelő szintre kell emelni
- biztosítani kell a **tenyésztés műszaki feltételeit** központi forrásokból származó anyagi eszközök pályázatok útján történő felhasználásával

A szakmailag korrekt javaslatok mellett hangsúlyozni szükséges a tenyésztési munka piaci alapokra helyezését.